

„Hol az a táj szab az életnek teret,
Mit az Isten csak jókedvében teremt”

Válogatás az első tizenhárom MÉTA-túrafüzetből
2003 – 2009

A KÖTETET SZERKESZTETTE:
Molnár Csaba – Molnár Zsolt – Varga Anna

MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót

2010

Péterek és Ábelek

RÉGHENY TAMÁS MOLNÁR V. JÓZSEFFEL BESZÉLGÉT

Forrás: *Ökotáj* (2008) **39-40**: 195–201.
Varga Anna és Molnár Csaba ajánlásával

*„A zöld mozgalmak ott hibázzák el,
hogy nincsenek tekintettel a szakrálisra.”*

(Molnár V. József)

Nem tudom, hol és mikor mondta ezt Molnár V. József, de ez az idézet évek óta ott függ az íróasztalom felett a szerkesztőségben. Szerintem telitalálat, másokat meg kifejezetten idegesít. Erről beszélgettünk a néplélekrajz-kutatóval

– Sok „zölden érző” ember van, aki nem érti ezt a gondolatot, és vannak olyanok is, idealista, jó szándékú emberek, akik nem értenek vele egyet. És azt is látom, hogy a zöld mozgalom lassan integrálódik a konzumdemokrácia keretei közé, és relative mind kevesebbet tud felmutatni. S ez a kettő, úgy érzem, összefügg.

– Azt tapasztalom, hogy a ma élő civilizált ember, még ha okoskodik is Istenről, nincs teljes egész istenképe. Úgy is mondhatnám, hogy nem él Istenben. Istenen kívül él – és megpróbálja elképzelni. Ez a viszonyulás manapság igen sok segítséget kap, mert nagyon sok kiváló okos ember van, aki különböző istenképeket formál – és ezzel meg is elégszik. A szellemiségét elégíti ki ezzel. Életében, cselekvéseiben, a teremtett, bennünket eltartó élő mindenekhez való viszonyában nincs benne Isten.

A zöld mozgalom ennek az általános civilizált okoskodásnak a része. És ami a fő hibája ennek a mozgalomnak – és persze minden más mozgalomnak is, amely jó szándékkal meg akarja menteni azt, ami még menthető –, hogy a felszínen akar változtatni. Kizárólag önnön okossága, tudása, és csak ezáltal.

– Pedig ha a legtágabb értelemben vett “ökológia” (bármi is legyen az) nem létkapu, hanem csak valamiféle gyakorlati cél, akkor semmit sem ér, önmagát számolja fel azáltal, hogy belesimul a saját életét fel nem fogó, világpusztító ember működésébe.

– Egyetérték. Elmondanék egy történetet ezzel kapcsolatban – amúgy is szeretek történeteket mesélni. Szent Péter, amikor már ott fenn van, az Atya országában, állandóan letekintget a Földre. És morog, mint a bolhás kutya, mert hát itt is rosszul mennek a dolgok, ott is rosszul mennek a dolgok. Pocsékolja, teszi tönkre az ember az örökül kapott világot. Egyszer aztán bátorságot vesz, és szól az Atyának: Atyám, én látom, mi minden rossz van a földi tereken. Ha adnál nekem csak három napot, akkor én eltüntetném ezeket a rosszakat. Az Atya mosolyog, de hát engedi Pétert, hiszen jó szándék vezérli. Péter tehát alászáll a földi terekre – s ami eddig nem volt rossz, azt is rosszá teszi a nagy jó szándékával. Aminek szét kell lenni, azt összegubózza, ami meg össze lenne jó, azt szétválasztja és így tovább. Szóval balul üt ki ez a földi kirándulás. Ezután megy vissza az Atyához, és mondja neki, hogy Atyám, mégis neked volt igazad.

Ez a Péter-anekdota a legáltalánosabb manapság a világon és ebben a hazában is. Hiszen mindannyian Péterek vagyunk valamelyest. Valamennyiünkben benne van a törekvés, hogy miután látjuk az Atyaisten által teremtett világ ilyen-olyan-amolyan hibáját, saját erőnkre és eszünkre támaszkodva, igen nagy jó szándékkal próbáljuk kijavítani a világot. És ez nagyon régóta tart, hiszen minden civilizáció erről szól – hogy ki kell javítani a világot. Arisztophanész szépen meg is fogalmazza, hogy azért vagyunk a Földön, hogy a köröttünk lévő teremtett mindenekben előforduló hibákat emberként kijavítsuk. Vagyis hogy tökéletesítsük a földi világot. Na, ez a zsákutca. És nagyon régtől az...

– Azért kisebb-nagyobb sikereket, aprócska előrelépéseket mégiscsak elkönyvelhet a zöld mozgalom...

– Hát persze. Hiszen azt mindenki érzi a bőrén, és naponta tapasztalhatja, hogy irtózatosan nagy gond van. A zöld mozgalmak felismerik azt, ami rossz, ami pusztító, amit nem szabad tovább tenni. És a felismerések túlnyomó része megdöbbentően pontos. De a törekvésekben – amit, hangsúlyozom, jó szándék vezérel – a “péteri spekuláción” alapuló megjavítás, kijavítás teljes eszköztára fellelhető. Nem szólván arról, amit én még ennél is nagyobb hibának vélek, hogy a zöld mozgalmak majd mindegyik formája előbb-utóbb és így vagy úgy, de belekeveredik a politika hálójába. Ez persze részben megint csak a transzcendens hiányára utal, és abból következik.

– *Mi lehet annak az oka, hogy a legnagyobb jóindulattal bíró emberek és kezdeményezések sem igen tudnak ebből kilépni?*

– Az ego. A bennem, általam működő kis én. Mert az ilyen fabrikáló esetekben az próbál megoldást találni, ahelyett, hogy az ember Istenre hagyatkozna, és onnan hozná a kiút felismerését. Megint mondanék egy példát, ami most a Gyimesbe vezet bennünket. Székelyek, csángók és kevés számú román telepedett évszázadokkal ezelőtt három nagy faluba: Gyimesközéplekba, Gyimesfelsőlokba és a Rákóczi-vár tövében kicsit arrébb fekvő Gyimesbükkbe.

Amikor odatelepedtek, érintetlen őserdőt találtak, de ott azóta is csak a pityóka, a marharépa, a káposzta és néhány gyümölcsfa terem meg, jórészt nagyállattartásból élnek mindmáig. Az életükhöz nagy szükségük van a fára, hiszen kell nekik fa ahhoz, hogy házat építsenek, bútort készítsenek, fűtsenek, meg hát területeket kellett kiszabadítani, hogy kaszálójuk, legelőjük legyen. Mégis, ha az ember ránéz a Kárpát-haza e csodálatos vidékére, azt látja, hogy ligetszerűen minden gyimesi hegyoldalon ott maradtak a fenyőfák – mindenütt hagyott az ember. Ennek két oka van. Egyrészt az ott élő, számkra már elképzelhetetlen módon tiszteli azt, amit Isten teremtett. Nem szavakban, hanem belül, egész lényével, és ebből adódóan minden cselekedetében.

Például szénatakaráskor előfordul, hogy ki kell vágnia egy kis fenyőt az embernek, mert a hegy tejejről szekérrel nem lehet lehozni a szénát, hanem csak úgy, hogy petrencével egy kis kupacra valót rátesz a kivágott kis fenyőfára, eléfog egy lovat vagy tehenet, és azzal húzza le. De csuda dolog ám, hogy mielőtt kivágja a fát – ezt magam tapasztaltam nem egy esetben –, áll az ember a fa előtt egy kis ideig. Nyilván bocsánatot kér – aztán indulat nélkül kivágja. És ezzel a kis fenyővel, miután lehúzta a szénát, ő még gazdálkodik. És ez példás – illetve egyre inkább példátlan. Hosszú gereblye vagy villanyél készül belőle, amivel a jellegzetes magas kazal felrakható, aztán meg ezzel támogatja meg a kazlat, később ezzel javítja ki a kerítést, s ha már elkorhadt valamelyest, hát ezzel fűt, vagy kenyeret süt vele. A végén pedig az egész visszakerül a természetbe.

A gyimesiek, ha a Pünkösöd odaérkeznek, ma is gyalog mennek a Somlyóra, és a templomok is tele vannak mindhárom helységben. De a mindennapi életükben nem látványos az istentiszteletük, olyan formában valósul meg, ahogy ott állnak a fa előtt, mielőtt kivágnák. Amikor rákérdeztem többektől, miért teszik ezt, csak a vállukat rándították, mondván, hogy ez így szokás. De biztos vagyok benne, hogy ilyenkor beszédes kapcsolatban vannak a Jóistennel.

Van egy jóslat ott, Gyimesben, mely szerint ha majd a Jóisten megelégedi azt, hogy az ember tönkreteszi a világot, akkor eltakarítja az emberiséget a Föld színéről. Egy helyet meghagy, és ez a hely, egy hegy, a Hidegségben van, amit Naskalának hívnak. Ezt a helyet a tövében élő csángókkal megtartja az Úr, és onnan népesíti be újra a világot. Biztos így lesz, de az is bizonyos, hogy mai napság a Hidegségben a patakok mellől már lassan kihálnak a családok. Az a nyavalya, ami általános a civilizált világban, hogy nem akar szaporodni az ember, vagy nem érzi jól magát azon a helyen, ahová született, rátelepedik lassan a Gyimesre is. Ezért aztán jó néhány helyen, ahol felhagytak a kaszálással, alig egy emberöltő alatt lassan visszatelepedik az erdő. Ez természetes, ha az ember felhagyja a műveléssel, mindenütt ez történik. De az, hogy az az erdő, ami visszatelepszik, *egészségesebb* annál, mint ami előtte volt (ahogy ott történik), az már rajtunk, embereken múlik.

– *Lassan azért ott is teleszemetelik a patakokat pillepalackkal, nejlonpungával, és közben Danone tejfölt esznek. Az ökológia meg ökoturizmussal és skanzen létesítésével akarja “megmenteni” őket...*

– Igen, a Gyimesekben is tapasztalható az, amit mondasz, oda is fellepedett a civilizáció minden átka. Az idén már ötödik évben veszünk részt a gyalogmenetükben Gyimesfelsőlokról Somlyóra és vissza, és a zarándoklat alatt tapasztaltam, hogy a fiatalok, a gyerkőcök, akik ott vannak a menetben, szórják el a műanyag palackokat, zacskókat, papírokat, egyebeket. Nincsenek felvértezve ezen újfajta szemét ellen. Őket ez az egész civilizációs ártalom nagyon hirtelen érte. Nem fokozatosan telepedett rájuk, mint ránk. Ők nem érzik, hogy az ott nem fog feldolgozódni. Eddig amit elhajtott,

azt mind visszavette a Földanya (mert hisz ők anyának tartják a Földet). Persze ott fenn sem minden patak mente egyforma. Például a felsőloki Ciherek-patak mentén csak elvétve találni egy-egy elszórt flakont, feljebb, ahol már csak kalibák, nyári szállások vannak, illetve csak véletlenül sem találisz. De nem is a szemetelés a legnagyobb baj. Hanem az, hogy ez a civilizációs folyamat elborítja, elveszi a saját műveltségüket. A mindennapokban is úgy érzi az ott élő, hogy ahogy eddig ő élt, ami eddig számára fontos volt, az mára nevetségessé vált. Egyre többen kerülnek be a városba, és igen, a Gyimesben már sok helyen még több is a szemét, mint egy átlagos magyar faluban. Mégis a gyimesi ember – minden hibája ellenére, hiszen ott is gyarló emberek élnek – azon a tájon, amit ő kapott, s amit ő máig ajándékként kezel, képes lesz ellene fordulni ennek a folyamatnak. Az a véleményem, hogy az a bizonyos gyimesi szellemiség, amikor az ember különösebb látványosság nélkül, de mégis a nap minden percében benne él Istenben, ki fogja ezt hányni.

– *A mindennapi életben az egyes ember tudatában van ennek a jótékony-védő erőnek?*

– Ahol én megszállok, a házigazdám öt tehenet tart, két lova van, aprójószág, néhány pulyka, pityóka, ez az – és ebből élnek. Beszélgettem ezzel az emberrel, hogy irigykedik-e a két házzal lejjebb lévő gazdára, ahol már fürdőszoba is van, és még emeletet is húztak a házra. Vakarta a homlokát, aztán azt mondta: *“De maga nem tuggya azt, hogy az az ember öngyilkos lett, miután felépítette azt, amit látott. Mer’ elkerült magukhoz Budapestre, és azt gondolta, hogy majd ő is olyan gazdag ember lesz, mint akiknél ott dolgozott. Nagyon sokat dolgozott. Nagyon megalázták. Annyi pénzt hozott éppen haza, hogy egy kicsi kis emeletet ráhúzott a házára, meg csinált egy fürdőszobát. Aztán nem bírta tovább és öngyilkos lett. Csak érdeklődjek a környéken, hogy hány fiatal hal meg mostanában rákban, infarktusban időnap előtt, meg hánynak megy a családja szétfele. Tuggya, aki belekerül a mókuserékbe, ahogy maguk hívják, azt a Jóisten kiköpi. Nekem ez a néhány tehen és két ló, s meg ami van még, elég. Én komolyan veszem azt, hogy mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. S látja, megadja.”*

Szóval vannak ilyen Péterek is (mert úgy hívják, hogy Nagy Péter), és ezek a Péterek maradnak. És vannak fiatalok, olyan Ábelféle gyerekek a Gyimesben és máshol is, akik hasonló gondolkodásúak, mint Péter. És ezek az Ábelek már kiigazodnak a technikai civilizációban is. Nos, számomra ők a “zöldek”. A zöld mozgalomnak ezekkel kellene megismerkedni, ezekkel a Péterekkel és Ábelekkel. És az ő magatartásukról – persze elsősorban Istennel és a rájuk bízott kis világgal kialakított viszonyukról – kellene valahogy példát venni. Valahogy mélyen megértve, átélve példaként használni. Persze tudom, ez ma már kutya nehéz út.

– *De ha Ábel már ismeri a technikai civilizációt, vajon nem szíppantja-e be és köpi ki megcsócsálva őt is, mint velünk teszi?*

– Egy történettel válaszolok megint. A kilencvenes évek elején a magyar rádióval felvételt készítetünk a Szent László megemlékezésről. Berszán Lajos, a kiváló tisztelendő úr újította fel ezt a búcsút, amely néhány emberöltővel ezelőtt még élő hagyomány volt. Én voltam a szerkesztő-riporter, aki kérdezte ott az embereket. Egy olyan tízéves körüli talpraesett gyerek nézegette már hosszabb ideje, hogy mit csinálunk, majd odajött hozzám, és megkért, hogy ő is hadd csinálja azt, amit mi: “Feltenném a fejemre azt a hallgatót, ami magán van, meg fognám a mikrofont, beülnék a gép mögé és kérdezném az embereket.” Kérdeztem tőle, látott-e már ilyen gépet. “Hát éppen ilyet nem – válaszolta –, de Szeredán a nagybátyámnak van valami magnója, azt láttam már.” Ez egy igen drága profi készülék volt, a technikus már attól is szívbját kapott, ha valaki ránézett. Addig-addig könyörgött a gyerek, amíg meggyőztem a technikust, hogy adjuk át neki, persze ott voltam mellette. A technikus megmutogatta neki, mit hogyan kell, s utána a gyerek negyed óráig dolgozott a géppel – és ebből tíz perc benne is maradt a riportban! Eközben olyan embereket tudott megszólaltatni – minthogy ismerte őket –, akiket én nem biztos, hogy tudtam volna.

Miért mondtam el mindezt? Mert akkor ötlött az eszembe, hogy ez a civilizált ember, amilyenek vagyunk, annyira odavan ezekkel a technikai herkenyűkkel, éjt nappallá téve tanulja, kezelgeti őket, míg aztán azok bálványként magukhoz láncolják őt. Ezek az Ábelek meg még tiszta gondolkodású emberek. Nincsenek fölösleges agygörcseik, nincs bennük megfelelési kényszer, csak a tiszta odafigyelés a világra, amit Isten adott. És Isten adott nekünk okos eszességet is – hogy mindent használni tudjunk. Még a technikai berendezéseket is – mert hiszen a technikai berendezés is, ha csak silány módon is, de mégiscsak a teremtett világ modellje, másképp nem is működhetne. És ezzel az egyszerű természetességgel túllépnék ezen az egész “technikai civilizáció”-problémán.

Ilyen Péterek meg Ábelek még élnek körülöttünk. A patakok mentén, és másfelé is. És úgy maradnak meg, hogy reggel, mikor felkel a nap, kint a ház vagy a kalyiba előtt letérdepelnek, ha van, s akkor az egész család keletre néz, és köszöntik a napot. Salamon Anikó gyűjtött Középkoron egy imádságot, ebből hadd idézzek pár sort:

*“Köszöntelek téged Isten szent ígéje,
Isten szent rendelése, Isten szent eredménye,
Te áldott, ki ezt a máii napot megvilágosítod,
Adjál nekem erőt, egészséget, okos eszességet,
És minden jóra menendőséget.”*

A legősibb hitformánk maradt meg ebben a köszöntésben. Ha az ember a reggeleket ezzel kezdi, az meghatározza az egész életét. Embertársához, a természethez, a rábizott világhoz való viszonyát. Tudniillik a reggeli nap hitünk szerint alkalmas arra, hogy megidézze a közénk született Istent, Jézust. Az ember lelkévé alakul, a bennünk lévő jóságot, a bennünk élő belső napot teszi cselekvővé. A bennünk élő jézusi az, ami megmozdul, és meghatározza az egész napunkat. Bár ezt már egyre kevesebb helyen teszik – már csak a Péterek és az Ábelek teszik. És ez soha nem fogy ki a világból, Isten gondoskodik róla.

– *Reménytelen... mégis sokan úgy gondolják erről, hogy ez múltba nézés, nem több, mint romantikus álmodozás, a probléma konkrét kezelése helyett.*

– Mert a zöld mozgalom és a környezetvédők a városból jönnek, ott fogant meg ez a gondolat. Sokan már nem képesek erre, mert – a legnagyobb jó szándék ellenére – már túl kemény a lelkük. Részévé váltak a mókuseréknek. Becsülöm a zöldek törekvését, eltérő vélekedésem ellenére, minden számomra hibásnak tűnő lépésük ellenére, de a zöldeknek mégis itt kellene valahogy példát venni. És azt, amit az ember magával hoz az Ábelektől és a Péterektől, a környezete is megérzi. Ez lehetne pedig a lassú, de biztos változás alapja. Persze tudom, nehéz ez...

Én magam is hasonló imádsággal köszöntöm a napot, amikor ott vagyok a kis őrségi házamban, és az én szomszédaim is ezt érzik. És nemcsak ők, de még a gyümölcsfáim viselkedésén is érződik. Közös telkem van egy barátommal, akivel együtt ültettük a fákat ezelőtt már jó sok évvel. A barátom néhány év elteltével megunt oda messze lejárni, hanyagolja a telket. Én ahányszor csak tehetem, lent töltöm az időmet, s ahányszor csak lemegyek, az első dolgom, hogy végigsétálok a telken, és olyankor – bár ez ebben a világban bolond dolognak tűnik, de vállalom – elbeszélgetek a fákkal. Egyszerűen nem érezném jól magam, ha nem köszönteném őket, pedig elég sok fám van. És a fák meghálálják. A főlő szomszédom is észrevette, s mondta, hogy ne is csodálkozzak azon, hogy a fák roskadásig vannak gyümölcscsel, és a barátom telkén álló fák, amelyeket ugyanakkor ültettünk, és ugyanonnan származtak a csemeték, alig teremnek. Az ember helyes viszonyát a környezettel ezektől az emberektől, Péterektől és Ábelektől lehet megtanulni. És ez nem racionális okoskodás, meg ötletelés, hanem sokkal több. A városi ember olyan nagyon okosnak gondolja magát, és fel sem merül benne, hogy mit tanulhat azoktól, akiket eleve primitívnek gondol, akik szerinte elmaradtak a fejlődésben.

Elmondok még egy történetet arra, hogy mennyi olyan titok van körülöttünk, amihez ezek az emberek még jóval közelebb élnek. *Nem tudnak róla, hanem vele élnek.* Ültettem hét diófát, mind a hét magoncot ott találtam a telkem közelében. Látszott rajtuk, hogy jól érzik magukat, igen nagyra nőttek, mégsem akartak teremni. Kérdeztem a főlő szomszédomat, hogy ilyenkor mit szoktak csinálni, mert hát ezek a fák, úgy látszik, csak élvezkednek itt, de termést nem akarnak adni nekem. Azt mondta, fenyegetsem meg őket. Na jó, de hogyan, kérdeztem. Mondd nekik azt, hogy ha nem teremnek, egy jó nagy késsel felsérted a törzsüket. (Egyébként tényleg ezt csinálják. Ha egy fa nem terem, felsértik a kérgét. Az később kiforr, nem lesz baja a fának, de elkezd teremni, mert veszélyben érzi magát.) Én nem jutottam el idáig, de egyenként megajánlottam nekik, hogy ha az idén nem teremnek, jövőre bizisten végrehajtom ezt a kegyetlenséget. És a rákövetkező évben bizony teremtek. *Ez a fajta kapcsolat a teremtett mindennel, ez adja annak a lehetőségét, hogy épen, egészségesen maradjon meg a környezetünk. Hogy az ember viszonya a környezettel serkentő legyen.*

– *Beliül a megoldás. A külső út ugyan segíthet, de csak közvetve. A problémát kívül és a jelenség szintjén kereső, megtaláló és arra reflektáló zöld gondolat nem sokat ér.*

– Hát éppen erről beszélek. A zöldek sajnos ugyanannak a technokrata civilizációnak a részeként működnek, ami ellen felemelik a hangjukat. Persze én nem azt mondom, hogy mindez felesleges,

mert a zöld mozgalom: kiáltás. Kiáltás, hogy térjünk észre, veszélyben az ember. A nem rendezetten élő ember, ha veszélyt érez, kiabál – és a civilizált társadalom nem rendezett, és e rendezetlen emberi társadalomban a zöldek kiabálnak, mert ők legalább felfigyeltek arra, hogy baj van.

De nem kapják meg a Teremtővel a kapcsolatot. Pedig városban is megkaphatnák, még itt, ebben az iszonyatos zajban is el lehet csendesülni és kapcsolatot találni Istennel. Ez azt jelenti, hogy érzem és élem az általa teremtett minden élő létezőben őt, és általuk vele vagyok kapcsolatban. Ami viszont nehezíti a modern ember számára ezt a dolgot, hogy ez nem megy úgy, hogy “na, kipróbálom ezt is”. Ezt csak teljesen lehet csinálni.

Valóban szeretni kell a teremtett világot – a fákat, a virágokat, az állatokat –, még a krumplibogarat is. Abban a kis zsákfaluban, ahol a parányi birtokom van, azt is kézzel szedik le, nem használnak semmiféle vegyszert. Mert hiszen az is akkor szaporodik el, ha durván beavatkozol a rendbe, ha irtani kezded. Mert fél, hogy elpusztul, s neki, mint a létezés ezen formájának, élni kell a világ végezetéig, hiszen ez a dolga, mert Istennek célja volt vele. S így aztán túlszorítja magát. Emígy meg alig van egy-két darab, azt meg az ember egykettőre lekapkodja kézzel.

Ma okoskodjuk az életet, meg definiáljuk, én nem akarom ezt, én élni akarom az életet. Istentől sem akarok okoskodni, én keresem a kapcsolatot vele, és benne akarok élni. És hát kegyelmes úr ő, mert ennek lehetőségét megadja. Éppen ezért nem tartom reménytelennek az ember helyzetét. A Noé bárkája mindig, minden világpusztulásnál jelen van. Mert hiszen ez a világ a pusztulásba rohan. És a Jóisten gondoskodik arról, hogy legyenek erre érzékenyített emberek, bárhol is születnek, akár a Gyimesben, akár New Yorkban.

Ebben kell bízni, és ezért meg kell találni a zöldeknek azt a lehetőséget, hogy eljussanak a világban azokra a helyekre, ahol még élnek Ábelek és Péterek, és vannak Naskalatok. És továbbvinni, ami még ott fellelhető. De csak úgy érdemes odamenni, ha az ember teljesen kinyitja magát. Úgy, hogy előbb leteszi azokat a gondolati sablonokat, amelyek ma belénk égtek, és amiket hurcolunk mindenhová. Hogy képes legyen elengedni magát, *ott élni közöttük*, nem pedig figyelni őket, meg “tanulni” tőlük. Egyszerűen tenni azt a munkát, amit ők. Akkor egy idő után majd meg fogják hívni esküvőre, meg születésre és temetésre is. És az ember akkor belül átváltozik. Szinte csoda történik. Van olyan ember, akivel akár egy hónap alatt megtörténik ez, van, akinek több idő kell.

– *És hogyan lehet ezt a gyakorlatban megtenni? Mégsem költözhet oda mindenki.*

– Egyik előadásom végén egy nyugdíjas házaspár odajött hozzám, és adtak egy almát. Mondták, hogy ezt az almát ők ugyan nem a Naskalatról hozták, de Gyimesből, az Ugrapatok mentéről. És kiderült, hogy amikor először voltunk egy csapattal Gyimesben, ők is ott voltak, utána pedig vettek ott egy telket a pataknál – és 2007-ben odaköltöztek. És ők ott indiánná váltak. Mert Európában ez a fajta magatartás – ami az én tapasztalásom szerint a magyarságnál a legteljesebb – azt jelenti, hogy mi vagyunk Európa indiánjai. Legalábbis mi még képesek vagyunk “indiánná” válni. Hát a zöldeknek is valami ilyet kellene csinálni. Nem csak úgy hebrencs módon odacsörtetni, és “megjavítani” meg “megújítani” a dolgokat, hanem beleágazva az ottani világba, alázattal. Mert a legjobb civilizált szándékkal is tönkre lehet tenni ezt az utolsó lehetőséget is.

És hát a civilizált gondolkodású ember végképp nem érti meg, hogy hogyan működik mind ez. Hogy mindenütt ugyanúgy, de mégis mindenütt másképp van. Mert a civilizált ember általános megoldásai a fehér-fekete igen-nem klisében működnek. Olyan gyönyörű pedig az, amikor az egyik helyen mesélem, hogy a másik helyen mit tapasztaltam, és akkor mondják, hogy hát nálunk is épp így van – csak nem egészen. És persze meg vannak győződve róla, hogy az övék a tökéletes – és igazuk is van. Egy élő, organikus világban ez helyről helyre épp úgy változik, mint az élet.

De ha csak néha-néha próbálja meg ezt a másik létet a városi ember, még az is rengeteget számít. Mert ha megérezett valamit ebből, utána ez benne marad a döntéseiben. Ezt tapasztalom mindenfelé. Mert valamiképp eredendően érzékenyítve vagyunk a természetességre. De ahhoz, hogy ezt aktivizálni lehessen, ahhoz ott kell lenni a helyszínen. Nem filmen kell nézni, és könyvben olvasni. Félreértés ne essék, ezek is fontosak, de utána meg kell merülni ebben a természetességben, hogy tapasztalja az ember ennek hatását az utolsó sejtjéig. Vissza kell idáig menni. Mert ez létezik, mindmáig létezik, nem lehet elpusztítani. És ami majd megmarad a végén, az tényleg ez lesz. Nem pedig az okoskodás, hogy hogyan lehet megmenteni a természetet. Én örülök annak, hogy odakötözik magukat időnként a sínekre meg a fákhoz ezek az elszánt emberek – de ez elégtelen ahhoz, hogy megakadályozzuk a szemét szaporodását és egeyeket. A szönyeget kell kihúzni a mostani civilizáció alól.

*Hallod-e, Te, Szelidecske, leány vagy-e vagy menyecske?
Nem vagyok én Szelidecske, sem leány, de sem menyecske,
Mer én kerti virág vagyok, a harmattól majd meg halok,
Mer én kerti virág vagyok, a harmattól majd meg halok*

*Ha Te virág vagy a kertben, én meg harmat leszek benne,
Este a virágra szálllok, hajnalig rajta úszkállok,
Hozd fel Isten azt a napot, hogy süsse fel a harmatot,
A virágról a harmatot, a szívekről a bánatot!*

*Kinek nincs kedve itt lakni, menjen Mennyországba lakni!
Építsen az Égre házat, ott nem éri semmi bánat!
Építsen az Ég szélére, ott nem éri semmiféle,
Építsen az Égre házat, ott nem éri semmi bánat!*

